

PRVI PRAVI UVID U STATUS, STAVOVE I ŽELJE ŽENA NA HRVATSKOM SELU

TRI OD ČETIRI ŽENE NA SELU ŽRTVE SU OBITELJSKOG NASILJA

Iako seoske žene rade puno, rijetko se odmaraju: čak 53 posto seoskih žena nikada ne odlazi na godišnji odmor, samo 19 posto na odmor odlazi redovito svake godine, a 28 posto ih to čini ponekad. Čak 45 posto žena na selu ni jednom u životu nisu otputovale u inozemstvo, čak ni u najbližu susjednu državu u shopping.

Piše Slavica Lukić

V ećina žena na hrvatskom selu trpi nasilje u obitelji, ne odlučuje ni o čemu osim o tome što će sutra kuhati, samo 13 posto njih su vlasnice ili suvlasnice obiteljskoga gospodarstva na kojem žive, muževi im ne pomažu u kućanskim poslovima, od poslova na gospodarstvu češće od muškaraca čiste staju, više od 50 posto njih ne vozi automobil iako ima vozačku dozvolu, većina ih je informatički slabo obrazovana. Istodobno od života žele i očekuju nešto drugo: žele se obrazovati i biti zaposlene. Ova, prilično pesimistična slika položaja žene na hrvatskom selu je rezultat istraživanja provedenog u 18 županija, na uzorku od 1656 žena od 18. do 81. godine života. Istraživa-

njem su obuhvaćene sve županije, osim Istarske i Primorsko-goranske. Istraživanje o statusu, svijesti i potrebama seoskih žena u Republici Hrvatskoj tijekom 2009., 2010. i 2011. godine je provelo Ministarstvo poljoprivrede u sklopu nacionalne strategije za promicanje ravnopravnosti spolova.

Daleko od idile

Rezultati su objavljeni u publikaciji "101 pitanje za seosku ženu". Sadržaj publikacije, čije korice krasi idilične ilustracije iz života seoskih žena, dale-

■ NASTAVAK NA STRANICI 28

I AKO RADE 16 SATI DNEVNO, KADA IH PITATE ŠTO RADE ŽENE ODGOVARAJU - NIŠTA

ko je od prizora iz života optimistične i luckaste Florance (mame Larkin) iz britanske obiteljske komedije "Proljejni pupoljci svibanjski", omiljene u Hrvatskoj.

Na hrvatskom je selu, naime, vesela obitelj Larkin, u kojoj Sidney Larkin i supruga Florance Daisy Parker žive u nevjenčanom, sretnom braku u kojem su izrodili sedmero djece, gotovo nezamisliva - ako ni zbog čega drugog, onda zbog činjenice da na hrvatskom selu, prema spomenutom istraživanju, nevjenčanih supružnika gotovo i nema (samo 2,5 posto seoskih žena živi u izvanbračnoj zajednici). Većina žena iz ispitnog uzorka, 76,6 posto, je udana, 6 posto je neudanih, 6,3 rastavljenih, a 8 posto su udovice. Većina žena, njih čak 92 posto, imaju djecu, u prosjeku 3,8 djece, i žive u obiteljima koje u prosjeku imaju 5,8 članova.

Trpe obiteljsko nasilje

Važno je istaknuti da uzorak na kojem je obavljeno istraživanje, premda je dovoljno velik, nije reprezentativan. Voditeljica Ureda za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede Karmen Sin-

povremeno. Ukupno 74 posto ispitanih žena u anonimnoj anketi je izjavilo da im je potrebna pomoć u sprečavanju obiteljskog nasilja. Međutim, čak 58 posto žena koje treba tu vrstu pomoći ne znaju gdje i od koga je trebaju tražiti. Samo 18 posto anketiranih zna da Hrvatska ima pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova, 23 posto ih je čulo za saborski Odbor za ravnopravnost spolova, a 27 posto je čulo da Vlada RH ima ured koji se bavi pitanjima ravnopravnosti spolova. Kad su posrijedi nevladine udruge koje se bave zaštitom žena, najviše seoskih žena, 71 posto, čulo je za udruhu "Budi aktivna, budi emancipirana" (B.a.b.e), međutim za Autonomnu žensku kuću zna ih samo 3 posto.

- Da, podaci o raširenosti nasilja nad ženama na selu su doista šokantni - rekla nam je pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić. Upoznata je s rezultatima istraživanja Ministarstva poljoprivrede i ti se podaci, ističe, podudaraju s pokazateljima do kojih je došla tijekom 11 radionica održanih sa ženama u ruralnim područjima na području 11 županija. - Na radionice su

Proživljavate li nasilje u obitelji?

Da, ponekad	43,54%
Da, često	30,98%
Ne	25,06%
Bez odgovora	0,42%

Je li vam potrebna pomoć u sprečavanju nasilja u obitelji?

Da	38,74%
Ponekad	35,58%
Ne	24,15%
Ne znam	1,13%
Bez odgovora	0,41%

ković, koja je sastavljala upitnik za istraživanje i obradila dobivene podatke, rekla je da Ministarstvo poljoprivrede nije imalo dovoljno novca da angažira agenciju ili instituciju koja bi za njih provela istraživanje na reprezentativnom uzorku. Uzorak i pitanja za ovo istraživanje sastavljali su ljudi u Ministarstvu poljoprivrede koji nisu sociolozi. Vrijednost istraživanja, međutim, je u tome što je prvo te vrste provedeno terenski i što je anketiranim ženama pri popunjavanju upitnika bila zajamčena anonimnost kako bi njihovi odgovori bili što iskreniji. Uz sva ograničenja, rezultati istraživanja dali su prvi uvid u status, stavove i želje žena na hrvatskom selu.

Istraživanje otkriva šokantan podatak: čak 74,5 posto ispitanih seoskih žena trpi obiteljsko nasilje, od čega 31 posto često, a 43,5 posto

dolazile skupine od 20 do 50 žena koje bi se oslobodile i otvorile tek kad su predstavnici medija otišli, a ono što su nam pričale je šokantno. Jako je važno u tih žena razvijati svijest o tome da je obiteljsko nasilje neprihvatljivo i kažnjivo. Nakon snažne edukacijske kampanje za žene na području Benkovca broj prijava za obiteljsko nasilje na tom se području povećao 100 posto. Žene su prijavljivale slučajeve nasilja počinjene prije pet ili deset godina jer su postale svjesne da nije prihvatljivo to što godinama trpe te da je nasilje kažnjivo.

Radije šute o nasilju

Pravobraniteljica Ljubičić, međutim, objašnjava da je jedno u anonimnoj anketi ili na radionici priznati da trpi nasilje u obitelji, a posve je drugo smći snage i prijaviti obiteljskog nasilnika i potražiti pomoć. - I spome-

Mobitel, omiljeni gadget

Mobitel je "gadget" koji je osvojio žene na selu jer ga ima njih 74 posto. 5 kompjuterima, međutim, stvari stoje lošije: iako 72 posto ispitanica u obitelji ima kompjuter, čak 52 posto tvrdi da se uopće ne koriste njime, ili to čine loše. Samo 13 posto seoskih žena tvrdi da se dobro snalaze na kompjuteru. Stranim jezikom, najčešće engleskim služi se aktivno, ili pasivno njih 37 posto.

Briga o zdravlju i izgledu

Samo 21 posto seoskih žena odlazi na redovite liječničke preglede, dok ih 79 posto liječnika potraži sam kad su bole-
 se. Čak 32 posto žena nikad ne odlazi ginekologu, a 56 po-
 sto nikad nije obavilo mamografiju. Gotovo polovica ispi-
 tanih žena, 47 posto ne odlazi zubaru, na redovite stoma-
 tološke preglede odlazi samo 15 posto žena, a 37 posto se
 zubaru uputi ponekad, kad ih zaboli zub. Nešto više od tre-
 ćine seoskih žena nikada nije posjetila frizera, trećina ih
 odlazi na frizuru samo kad se želi dotjerati za posebne pro-
 gode kao što su su svadbe ili krstike, dok ih tek nešto ma-
 nje od trećine redovito odlazi frizeru.

nutu istraživanje je pokazalo da 58 posto žena na selu ne zna gdje potražiti pomoć u takvim situacijama. Žene na selu o tome šute prije svega zato što su ekonomski ovi-
 se, o suprugu, premda sva-
 kodnevno teško rade. Osim
 toga, u pitanju su i tradicijski
 razlozi. Na našem se selu s
 bake na majku te s majke na
 kćer prenosi imperativ - šuti
 i trpi. Žene na selu su izni-
 mno emotivno vezane uz do-
 maćinstvo, teško se odlučuju
 napustiti ga i otići u sigurnu
 kuću. Naši sudovi nerado i ri-
 jetko posežu za zakonskom
 mjerom koja im omogućava
 da nasilnika udalje iz obite-
 lji, a od žene se ne očekuje da
 napusti dom i zajedno s dje-

stu na ljestvici prioriteta.
 Čak 92 posto današnjih
 žena na hrvatskom selu je
 religiozno, od čega 72 posto
 ističe da prihvaća sve što ih
 njihova vjera uči, dok 20 po-
 sto njih sebe smatra vjerni-
 cama, ali ne prihvaćaju sve
 što im vjera nalaže.
 Istraživanje pokazuje da
 se i danas na hrvatskom se-
 lu poslovi dijele na muške i
 ženske, i to ne samo u kući
 nego i na gazdinstvu.
 U kućanskim poslovima
 seoske žene nemaju gotovo
 nikavu pomoć muževa. Ma-
 nje od 1 posto žena je izjavilo
 da im muževi pomažu
 kuhati, pospremati, prati
 rublje ili prozore. Neznatno
 više, samo 1,63 posto žena, je

Seoske žene, ako je suditi
 po ovom istraživanju, rade
 puno. Čak 38 posto žena tvr-
 di da svakodnevno na gospo-
 darstvu radi između 9 i 12 sa-
 ti, dok ih je 20 posto izjavilo
 da na gospodarstvu rade i
 više od 12 sati na dan.
 Iako seoske žene rade pu-
 no, rijetko se odmaraju: čak
 53 posto seoskih žena nikada
 ne odlazi na godišnji odmor,
 samo 19 posto na odmor
 odlazi redovito svake godine,
 a 28 posto ih to čini ponekad.
 Čak 45 posto žena na selu ni-
 ti jednom u životu nije otpu-
 tovalo u inozemstvo, čak ni u
 šoping u najbližu susjednu
 državu.

Loše financijsko stanje
 Usprkos napornom radu,
 čak 82 posto seoskih žena fi-
 nancijsku situaciju svoga
 gospodarstva opisuje lošom
 ili jako lošom, 18 posto pro-
 sječno, a jako dobrom i
 izvrsnom, kad su kućne finan-
 cijije u pitanju, samo jedan
 posto žena. 53 posto žena stan-
 juje u ulicama koje nisu
 asfaltirane, a ostatak stanuje
 u neasfaltiranim ulicama ili
 uz poljske puteve. Čak 31 po-
 sto žena još živi u kućama
 koje nemaju ni vlastiti ni ja-
 vni vodovod, nego koriste vo-
 du iz bunara.

zgrada, 9 posto ih odlučuje o
 kupnji traktora, 11 posto že-
 na uključeno je u odlučiva-
 nje o tome hoće li njihova
 obitelj prodati ili kupiti po-
 ljoprivredno zemljište, a 19
 posto kad se odlučuje o po-
 pravcima, adaptaciji ili do-
 gradnji kuće u kojoj žive. Sa-
 mo 24 posto ispitanih žena
 ima priliku odlučivati o to-
 me što će se i kako proizvo-
 diti na njihovu obiteljskom
 gazdinstvu.
 Žene su u rijetkim sluča-
 jevima suvlasnice ili vlasni-

Za razliku od njihovih baka
 ili majki koje su podređenost
 muškarcu smatrale normal-
 nim, današnje žene na selu
 imaju izgrađen pojam patri-
 jarhalnosti. Čak 76 posto že-
 na obuhvaćenim ovim istra-
 živanjem smatra da je u nji-
 hovoj životnoj sredini izra-
 žena dominacija muškarca
 nad ženom, a tu dominaciju
 ponajprije vide u podjeli na
 muške i ženske poslove te
 uloge, u nedovoljnom vred-
 novanju svakodnevnog
 ženskog rada, u različitom
 odgoju djevočica i dječaka.

Seoske žene vezane su za
 mjesto u kojem žive: čak 60
 posto njih je izjavilo da vole
 to mjesto, ali 54 posto ih tvr-
 di da bi željele mijenjati na-
 čin života. Žene sa sela po-
 najprije žele posao, i to izvan
 kuće. U ispitivanom uzorku bi-
 lo je samo 27 posto zaposle-
 nih, a na pitanje je li posao
 izvan kuće pozitivno je odgo-
 vor njih čak 77 posto.
 Iako ne žele same napu-
 stiti selo, 55 posto seoskih
 žena želi da njihova djeca po-
 svršetu školovanja odu
 živjeti u grad, samo je 23 po-
 sto onih koje žele da im dje-
 ca ostanu na selu dok pre-
 stalih 21 posto nije sigurno
 što je za njihovu djecu bolji
 izbor: selo ili grad.

'Nemate posla doma?'
 - Osim u Šibensko-kn-
 jinskoj i u Splitsko-dalmatin-
 skoj županiji, teško je stanje
 i u Ličko-senjskoj, koje su
 izrazito konzervativne, ali i
 Karlovačkoj županiji gdje je
 najviše korisnika socijalne
 pomoći - ističe Ljubičić.
 Nešto je bolja situacija u
 sjevernim hrvatskim župa-
 nijama gdje na selu ima žena
 poduzetnica, a fleksibilnija je
 podjela kućanskih poslova.
 Više od polovice seoskih
 žena, njih 51 posto, nisu članice
 nijedne udruge ili poli-
 tičke organizacije. Od ostalih
 49 posto, koje uz poslove u
 kući i na imanju nalaze vre-
 mena za sudjelovanja u or-

Iako same ne žele napustiti selo, njih 55 posto želi da njihova djeca odu živjeti u grad. Samo četvrtina žena želi da im djeca ostanu na selu

Kad biste imali priliku, biste li promijenili sadašnji način života?

Kakav je vaš odnos prema religiji?

Idete li na ginekološke preglede?

Kontrolirate li zdravlje dojki i idete li na mamografiju?

Da li redovito posjećujete zubara?

Na području Benkovca krenulo se s jakim edukacijskom kampanjom. Nakon toga broj prijava za obiteljsko nasilje porastao je za 100 posto

com potraži sigurno sklo-
 nište koje je najčešće na drug-
 gom kraju države, pa se dje-
 cu koja s majkom odlaze od
 nasilnika dodatno traumati-
 zira odlaskom u novu i nepo-
 znatu sredinu - tvrdi pravob-
 raniteljica Ljubičić.
 U kojoj mjeni ih nesklad u
 obitelji i nasilje kao njegov
 ekstremni izraz unesrećuje-
 je, pokazuje i odgovor anke-
 tiranih žena na pitanje što im
 je o ovom trenutku naj-
 važnije u životu. Na prvo
 mjesto stavile su međusob-
 no razumijevanje i skladan
 život članova obitelji, što im
 je važnije i od vlastita zdra-

izjavilo da im muž pomogne
 prati sude ili prozore. Jedini
 kućanski poslovi u kojima
 muškarci na selu značajnije
 sudjeluju su sitni popravci
 (66 posto žena je izjavilo da u
 njihovim domaćinstvima to
 obavljaju muševci) te plaća-
 nje računa (u 31 posto sluča-
 jeva to čine muškarci). Jedi-
 ni kućanski poslovi koje su
 seoski muškarci spremni ko-
 liko-toliko ravnopravno dije-
 liti sa suprugama su sobosli-
 karski radovi i odlazak li-
 ječniku s bolesnim djetetom.
 U ostalim kućanskim poslo-
 vima ženama u pomoć pri-
 stavljaju se bolesnim djetetom.
 U ostalim kućanskim poslo-
 vima ženama u pomoć pri-
 stavljaju se bolesnim djetetom.
 U ostalim kućanskim poslo-
 vima ženama u pomoć pri-
 stavljaju se bolesnim djetetom.

- Kad smo na radionicama
 pitali seoske žene da se ukra-
 tko predstave, većina je
 odgovarala da su nezaposle-
 ne - objašnjava pravobran-
 iteljica za ravnopravnost spolova
 Višnja Ljubičić. - Kad ih
 pitamo da nam opišu svoj
 dan, počnu nabrajati kućne
 poslove koje obavljaju, posl-
 ove na gospodarstvu, brigu o
 djeci, o starij i bolesnim čla-
 novima obitelji, poslove u vr-
 tu. Usprkos tome što rade od
 nula do 24 sata, kad se pred-
 stavljaju za sebe kažu da ne
 rade, što pokazuje manjak
 samopouzdanja i samko-
 poštovanja, jer obitelj ne cij-
 ni njihov rad. Kažu da su ne-
 zaposlene, a zapravo stvaraju
 većinu onoga što obitelj
 ima.

ce obiteljskoga gospodar-
 stva. U ispitivanom uzorku
 takvih je samo 13 posto, a
 vlasnice gospodarstava su
 uglavnom udovice, neudane,
 razvedene žene ili, vrlo rijet-
 kio, udane žene. Kada je u
 udanin ženama riječ, vlasni-
 ci gospodarstva su najčešće
 muševci, njegovi ili njezini
 roditelji ili rođaci. Čak 62,5
 posto današnjih seoskih že-
 na ima vozačku dozvolu, me-
 dutim u svakidašnjem ži-
 votu priliku da voze automobil
 ima ih 42 posto.

Muševci protiv edukacije

- Najgore je stanje - ističe
 pravobraniteljica za ravnop-
 ravnost spolova - u šibenskom
 zaleđu. - Vjerovali ili ne,
 u tamošnjim selima nismo
 našli nijednu obrtnicu ili po-
 duzetnicu. Iako snose veći
 dio tereta, sva imovina je na
 muškim članovima obitelji.
 Situacija je nešto povoljnija
 u sjevernoj Hrvatskoj, uz
 granicu s Mađarskom. Tamo
 možete naći žene koje su vi-
 snicke privatnih domova za
 stare i bolesne osobe, vodite-
 ljece su uduga civilnog
 društva, nositeljice su očuva-
 nja tradicijskih obrta i sli-
 čno. Na šibenskom području
 nema nijedne udruge koja se
 bavi ženskim pravima.

No, današnje žene na selu
 opisano stanje ne smatraju
 normalnim. One žude za
 drukčijim načinom života.

Dokolica
 Seoske žene najčešće slobodno vrijeme provode pred tele-
 vizorom. Druga najomiljenija aktivnost u slobodno vrijeme
 su posjeti prijateljima i rodbini, na trećim i četvrtom mjestu
 su odlasci u crkvi i pjevanje u zboru. Zanimljivo je da je tra-
 dicionalni način provođenja slobodnog vremena - bavljenje
 ručnim radovima kod današnjih seoskih žena tek na deseto-
 m mjestu, 9 posto žena je izjavilo da u slobodno vrijeme
 najradije posjećuje izložbe, osam posto ih piše, a sedam
 posto slika.

U istraživanom uzorku od
 1656 seoskih žena najviše je
 onih (56 posto) sa završenom
 srednjom školom, 21 posto
 ima završenu osmoletku, a
 8 posto nema završenu osno-
 vnu školu. Viša škola ima
 pet posto seoskih žena, a fa-
 kultetsko obrazovanje četiri
 posto.
 Međutim većina njih, čak
 61 posto, tvrdi da žele us-
 avšavati znanja koja imaju,
 ali gotovo jednak postotak,
 59 posto, je izjavio da u svo-
 jim sredinama za takvo što
 nemaju mogućnosti. Samo
 16 posto žena je upoznato s
 programima poticanja ženskog
 poduzetništva, a 25 po-
 sto ih se prijavljivalo za fi-
 nanciranje projekata iz fon-
 dova EU.
 Tijekom radionica sa seos-
 kim ženama čuli smo
 primjere u kojima muševci
 zabranjuju ženama odlazak

organiziranim oblicima
 društvenog života, 89 posto
 su članice različitih udruga,
 uglavnom folklornih i pjeva-
 čkih društava, a 33 posto ih
 ima i iskaznicu neke od poli-
 tičkih stranaka.
 Po selima žene vrlo teško
 prodiru u lokalna tijela koja
 o nečemu odlučuju. Pravob-
 raniteljica Ljubičić opisala
 nam je scenu iz jednog sela u
 Bjelovarsko-bilogorskoj žu-
 paniji iz kojeg djeca nekoliko
 kilometara pješaka do osno-
 vne škole cestom koja nema
 nogostup, po kojoj voze ka-
 mioni i jure automobili pa je
 bilo slučajeva da su djeca
 stradala. Kad je nekoliko se-
 oskih žena došlo na sjednicu
 mjesnog odbora u kojem s
 bili samo muškarci i traži da
 se problem sigurnosti i
 putu do škole nekako riješi
 rekli su im: "Babe, zar vi
 mate posla doma?"